

QUADERNS
D'HISTÒRIA LOCAL
DEL MASNOU [1]

**La repressió
franquista:
el cas del
masnoví Lluís
Benito Embid**

Ajuntament
del Masnou

Edita:

Ajuntament del Masnou. Arxiu Municipal
Carrer de Sant Francesc d'Assís, 28 - 08320 El Masnou
93 557 18 28
arxiu@elmasnou.cat
www.elmasnou.cat

Direcció: Cristina Espuga Condal
Coordinació: Carles Pino Andújar
Autors: Marta Roig Lerones i Miquel Rico Vázquez
Correcció de textos: Eva Rodríguez Ollé
Disseny i maquetació: Josep Puig Marcos

Impressió: Ramon Ruiz Bruy
Imatges: fons familiar família Benito, Arxiu Municipal del Masnou

Agraïments:

Albert Fina i Montserrat Avilés (advocats)
Javier Tébar (historiador i director de la Fundació Cipriano Garcia - Arxiu CCOO)
Diego Arcos (periodista i president del Casal Argentí de Barcelona)
Sebastián Martínez Ramos i Olga de la Cruz (advocats)
Sílvia Marimon (periodista del diari Ara)
David Ballester (historiador i catedràtic UAB)

1a. edició: novembre 2015
Dipòsit legal: B 28153-2015

©Ajuntament del Masnou

Imatge de la coberta: retrat de Lluís Benito Embid, any 1964

“Per a la família aquesta publicació representa
una petita reparació de la memòria del nostre pare Lluís,
de la nostra mare Paquita i dels nostres avis Presen i Antonio”

Montse i Pilar Benito

PRESENTACIÓ

Teniu a les vostres mans el primer número dels “Quaderns d’Història Local”. Un projecte de publicació que pretén omplir un buit pel que fa a la recerca de la nostra història col·lectiva com a poble. L’Ajuntament del Masnou disposa de la publicació *La Roca de Xeix*, que cada dos anys publica el treball guanyador de la beca de recerca local. I l’any 2016 també tindrem la publicació de l’encàrrec del llibre sobre la història del Masnou fet per la historiadora Rosa Toran.

Aquests “Quaderns d’Història Local” volen ampliar el nombre de publicacions per tal que ens permeti saber més sobre la història local del Masnou. Iniciem aquest projecte amb la voluntat que sigui durador i que ens permeti aprofundir en l’estudi de la nostra història a partir de la recerca que puguin fer tots aquells col·laboradors i investigadors que, amb les seves aportacions, incrementaran de ben segur el coneixement de la història del nostre municipi.

Comencem aquesta col·lecció amb l’estudi del cas del masnoví Lluís Benito Embid. Una mort produïda en plena dictadura franquista d’un ciutadà que, al marge de qualsevol actuació política, és víctima també d’un règim que va instaurar el terror l’any 1939. El treball, fet per Marta Roig i Miquel Rico, ens permet conèixer el cas d’aquest ciutadà del Masnou. I gràcies, també, a la col·laboració de la família avui podem disposar d’aquesta publicació.

L’Ajuntament del Masnou, a instància de la família, va aprovar una moició de denúncia d’aquest cas que, junt amb altres causes del franquisme, ha anat a parar a la jutgessa argentina María Romilda Servini de Cubría, que instrueix altres causes contra els crims del franquisme.

Esperem que aquest primer número dels “Quaderns d’Història Local” sigui un pas important en la recuperació de la nostra memòria històrica, que ens permet aprofundir més en la nostra identitat col·lectiva com a municipi i com a país.

Jaume Oliveras i Maristany

Alcalde

ÍNDIX

1. Context històric: la dictadura franquista durant els primers anys de la dècada de 1960	9
2. Lluís Benito Embid, víctima masnovina del franquisme	12
3. El procés judicial del cas de Lluís Benito Embid	16
4. Adhesió del cas de Lluís Benito Embid a la querella argentina contra els crims del franquisme	21
5. Fonts documentals	25

1. Context històric: la dictadura franquista durant els primers anys de la dècada de 1960

Després de gairebé dues dècades de dictadura, a les darreries dels anys cinquanta l'Estat espanyol presentava una economia enfonsada i agonitzant basada en els principis d'autarquia. Aquesta greu situació va conduir el ministre de la presidència Luis Carrero Blanco a sol·licitar a Francisco Franco la substitució dels falangistes del Govern per alguns membres associats a l'Opus Dei, els tecnòcrates, la prioritat dels quals era endegar un programa de racionalització i liberalització econòmica que pretenia reformar l'Administració de l'Estat. El 1959 era aprovat el *Plan de Estabilización*, que comptava amb la supervisió del Fons Monetari Internacional i posava fi al sistema econòmic dels anys previs, fet que va comportar l'inici del *Desarrollismo* (1959-1969), punt de partida de la segona etapa del franquisme. La nova classe política va dur a terme un procés de recuperació fonamentat en l'obertura del país a l'exterior, la inversió pública, la construcció d'infraestructures i la potenciació del turisme. Aquest creixement, conegut com el *milagro económico español*, va ser possible gràcies a l'elevat nombre d'inversions estrangeres atretes pels salaris baixos i els reduïts impostos, l'arribada de divises procedents del turisme i els enviaments dels emigrants. Algunes de les conseqüències immediates d'aquesta recuperació van ser el fort augment de la població i l'èxode rural, ocasionat per la modernització del camp. Aquesta explosió demogràfica va convertir l'Estat en un país urbanitzat en el qual les ciutats van créixer molt ràpidament i, sovint, sense disposar dels serveis i mitjans suficients per acollir tots els nousvinguts.

A diferència de la liberalització econòmica impulsada pels tecnòcrates, en l'àmbit polític el règim va mantenir el més dur immobilitisme i els ideals més intransigents, fet que va fer aflorar vells conflictes i crear-ne de nous. La fèrria posició del règim des del final de la Guerra Civil per implantar una cultura unitària i centralista a tot el territori va fer ressorgir més activament noves reivindicacions nacionalistes a Catalunya i al País Basc. Al maig de 1960, per exemple, el Palau de la Música es convertia en l'escenari del considerat com a l'inici del renaixement nacionalista català, en el qual durant l'homenatge al poeta Joan Maragall el públic cantà espontàniament *El cant de la senyera*, que havia estat prohibit d'interpretar a l'Orfeó Català. Un any després d'aquests fets naixeria, de la mà d'una part de la burgesia, l'organització cultural catalanista Òmnium Cultural, la constitució de la qual seria denegada en nombroses ocasions pel Ministeri de Governació.

Un altre dels grans problemes amb què es va haver d'enfrontar el Govern va ser la reaparició dels moviments obrers, que es van iniciar amb la vaga minera d'Astúries de 1962, que el règim intentà sufocar amb fortes represàlies policials. La dura posició del Govern envers els drets de vaga i manifestació i la lliure associació sindical van provocar el sorgiment espontani i clandestí de les comissions obreres, que abundaren en territoris com Astúries, el País Basc, Catalunya i Madrid. Durant aquests anys alguns sectors més liberals de l'Església també farien trontollar el Govern en fer pública la seva oposició al règim. Entre les primeres proclames cal destacar les dirigides per alguns sacerdots bascos el 1961, que criticaven la intransigència dels bisbes, i les denúncies de l'abat de Montserrat Aureli M. Escarré, el qual parlà al diari francès *Le Monde* de la manca de llibertats del país. Davant l'aparició d'aquestes manifestacions contràries al franquisme, el Govern va intentar aplicar noves mesures i organismes per controlar aquests actes considerats sediciosos. Dins d'aquest context, el desembre de 1963 es creava el Tribunal de Orden Público, que tenia com a principal finalitat jutjar els delictes de caràcter politicosocial. Aquest mateix any va ser nomenat governador civil de la província de Barcelona Antonio Ibáñez Freire, un militar base acèrrim defensor del règim franquista que va tenir com a prioritat eliminar qualsevol acte de principis catalanistes o obrers. Per complir els seus objectius, Ibáñez no va dubtar a donar «*carta blanca a la policia i altres cossos armats encarregats de la repressió per a actuar amb la màxima duresa*».¹

El 1964 el règim commemorava el 25è aniversari de la Victòria. El Ministeri d'Informació i Turisme, conscient de la connotació bèl·lica d'aquest lema, va decidir substituir-lo pel de *25 años de Paz*, amb la intenció de projectar una imatge internacional més conciliadora. Per a aquest esdeveniment es va generar una gran campanya propagandística en la qual s'utilitzà aquest nom per batejar nous hospitals, escoles i carrers, i es van repartir per tot el territori nombroses tanques publicitàries i segells amb aquest eslògan, fins i tot en basc, català i gallec. Aquesta nova imatge era molt necessària davant la demanda que el Govern espanyol va fer el mes de febrer per associar-se a la Comunitat Econòmica Europea, una petició que ja li havia estat denegada dos anys abans. Malgrat aquesta suposada relaxació del règim, les actuacions contra l'oposició continuaven sent constants i, per tant, la resposta dels adversaris s'anava incrementant i tensant. Bon exemple d'això, tot i la seva il·legalitat, va ser la iniciativa d'Òmnium Cultural

1. Butlletí d'informació *Ara. Per Catalunya Lliure i Socialista*. Núm. 6. Gener 1965. p. 4.

d'organitzar l'11 de setembre de 1964 la primera diada nacional des de l'esclat de la Guerra Civil, que va tenir com a conseqüència moltes detencions, multes i penes de presó. El novembre del mateix any, també es produïen manifestacions obreres a Terrassa per denunciar la pèssima situació en què vivien els treballadors. Mentrestant, a Madrid es dictaminava la resolució del judici contra els vaquistes asturians de 1962, trenta-quatre dels quals van ser condemnats a un any de presó. Aquests són alguns dels fets produïts durant la suposada obertura del règim, que mantenia amagada la realitat d'una població sotmesa a represàlies i privada de qualsevol forma de manifestació contrària al poder.

Audiència que el dictador Francisco Franco va donar al consistori del Masnou el dia 23 d'octubre de 1957 al Palau de Pedralbes de Barcelona. La corporació municipal en ple, acompanyada pel governador civil de la província, va lliurar un pergami i la medalla d'or de la vila a Francisco Franco. A la imatge, destaca l'alcalde Francisco de Paula Salazar Culi, al centre amb els braços creuats. ARXIU MUNICIPAL DEL MASNOU, FOTOGRAFIA NÚM. 1938. AUTOR: POSTIUS (JOSEP POSTIUS I SAURA)

2. Lluís Benito Embid, víctima masnovina del franquisme

Presentación Embid Díez (oficialment Felipa) havia abandonat el seu poble natal de Ricla (Saragossa) per formar part del servei domèstic en una llar de Barcelona. El cap de la casa tenia un important càrrec a RENFE i va intervenir per aconseguir un lloc de treball a l'empresa per al xicot de Presentación, Antonio Benito López. Gràcies a aquest gest Antonio va deixar l'Aragó per treballar en unes obres al túnel de Montgat, fet que va promoure que la parella decidís instal·lar-se al Masnou, on el 31 de maig de 1934 va néixer el seu únic fill, Lluís Benito Embid. El jove va cursar els estudis primaris a l'Acadèmia Balmes, situada al carrer de Fontanills. Al municipi disposava de moltes amistats i, tal com van fer els seus pares, que es van voler involucrar en la vida social de la vila, es va fer soci de La Calàndria el juny de 1948. Durant els primers anys de la dècada dels cinquanta va continuar els estudis a l'Escola del Treball de Barcelona, on va obtenir la titulació de delineant calquista, tot i que va acabar desenvolupant tasques d'administratiu. El 4 de juny de 1960, Lluís Benito va contraure matrimoni amb Francesca Piedrafita Ribot, amb qui va tenir dues filles, Montserrat i Pilar. A principis de 1963 Lluís Benito va començar a treballar a les oficines del Banco Vizcaya de la plaça de Catalunya de Barcelona, i va tenir l'oportunitat de traslladar la seva residència a un pis de la Ciutat Comtal, malgrat que mai no ho arribaria a fer.

Lluís Benito no havia format part de cap organització contrària al règim ni havia comès cap delictes, però el 29 d'octubre de 1964 van tenir lloc uns fets que truncarien la seva vida i la de la seva família. Esbrinar la veritat del que va succeir és, encara avui en dia, una incògnita, ja que la por dels testimonis a les represàlies i la manipulació exercida per les autoritats de l'època han impedit clarificar amb exactitud què va passar realment. Segons la versió oficial, en acabar la jornada laboral, Lluís Benito va sortir de les oficines on treballava juntament amb els seus companys Romà Gispert Mataró i Faustino Maestre Velilla. El primer tenia concertada una visita al metge i va demanar als seus amics que l'acompanyessin al consultori. En sortir de la visita mèdica van agafar un taxi, que els va conduir fins al final del carrer de Pelai, cantonada amb la plaça de Catalunya. Per motius desconeguts, en baixar del vehicle, Benito, Gispert i Maestre van mantenir una discussió amb el conductor, fet que va originar una gran aglomeració de persones al seu voltant. Finalment, el taxista va obtenir l'import

requerit pel servei prestat i va marxar, tot i que els curiosos que s'havien acumulat al voltant de l'escena continuaven allà. D'entre el grup va sortir un home que es va presentar com a policia i va demanar les corresponents identificacions als tres amics i, tot just després, va desaparèixer. Poc després va aparèixer vestit de paisà Manuel Domínguez Domínguez, caporal 1r de la Policia Armada, que, malgrat afirmar el seu càrrec, no es va acreditar en cap moment. Quan va arribar va començar a colpejar els tres amics, que no van dubtar a defensar-se de l'agressió, i es va iniciar una baralla. Davant del conflicte, el gruix de la gent es va dispersar ràpidament i només va quedar Lluís Benito, que va ser conduït a peu per l'esmentat policia fins a la comissaria del Districte d'Hospital, situada a la confluència dels carrers del Dr. Dou i del Carme.

Aquesta versió exposada difereix lleugerament de les informacions facilitades al butlletí clandestí *Ara. Per Catalunya Lliure i Socialista*, publicat el gener de 1965, en el qual s'explicaven uns altres fets. En aquest text es relata com el dia 29 d'octubre de 1964 s'inaugurava a Barcelona el monument a José Antonio Primo de Rivera, que es va construir a la plaça de Calvo Sotelo, actualment de Francesc Macià. Durant aquest any se celebraven els *25 años de Paz*, però aquest esdeveniment coincidia amb el 31è aniversari de la fundació de la Falange Española, on assistien nombroses personalitats del panorama polític i social del moment, com ara José Solís Ruiz, secretari general del Movimiento, i Pilar Primo de Rivera, entre moltes d'altres. Cal pensar que la presència policial a la ciutat durant aquest dia es va reforçar molt per l'arribada de tantes autoritats. Segons el butlletí *Ara*, Lluís Benito, en acabar la jornada laboral a les 17 h, va sortir de les oficines del banc on treballava acompanyat pels seus companys Gispert i Maestre i es creuaren amb un grup de falangistes que es dirigien cap a la inauguració del monument, als quals proferiren alguns comentaris i sembla que exclamaren "*veinticinco años de mierda*". Aquest seria el punt d'inici de la baralla entre els tres oficinistes i els membres de la Falange, i per això hi acudí ràpidament la policia, que traslladà Benito, Gispert i Maestre a la comissaria. L'endemà, el diari *El Noticiero Universal* oferia les següents informacions: «*Cabo de la Policía Armada agredido por tres individuos. En la rambla de Canaletas tres individuos agredieron a un Cabo 1º de la Policía Armada al que causaron lesiones de pronóstico reservado. Los agresores, Luis Benito Envid, Faustino Mestre Vellilla y Román Gispert Mataró, han sido detenidos*».²

2. Butlletí d'informació *Ara. Per Catalunya Lliure i Socialista*. Núm. 6. Gener 1965. p. 4-5.

Aquesta exposició dels fets recollida al butlletí *Ara* coincideix amb la notícia publicada el 3 de desembre de 1964 al diari francès *Le Socialiste*³ i amb els successos denunciats pel polifacètic periodista Juan Miguel de Mora Vaquerizo al diari *Siempre!* de Mèxic, on dirigia entre finals del mateix any i principis de 1965 una carta a Manuel Fraga Iribarne, aleshores ministre d'Informació i Turisme, per donar a conèixer alguns dels crims que s'estaven cometent al territori. En un fragment de la carta es diu el següent: «¿De qué murió, en octubre pasado, Benito Embid, empleado del Banco de Bizcaya, SA en Barcelona? ¿No sabe usted que fue la paliza policiaca lo que lo llevó al sepulcro, a los cinco días de su detención, sin haber recobrado el conocimiento? Nuestras criminales celestinas –y dígame usted un país en el que no haya delincuencia del orden común– fueron inmediatamente a la cárcel con el repudio y la náusea del gobierno y de toda la nación, pero ¿cuántos de los asesinos de Benito Embid –cuya única culpa fue un comentario contra el gobierno del que usted forma parte– están sometidos a proceso?».⁴

Malgrat l'existència d'aquestes dues versions, sí que es coneix amb seguretat que Lluís Benito va ser traslladat a peu fins a la comissaria pel policia Domínguez, i poc després s'entregaren voluntàriament Faustino Maestre i Romà Gispert. En un principi tots tres romangueren junts, però Benito va ser portat a un altre calabós. Sembla que tots tres patiren agressions físiques durant la seva detenció però, sens dubte, les dirigides a Lluís Benito van ser més fortes que les dels seus companys. Durant aquella nit eren presents a la comissaria el sergent de la Policia Armada Máximo Ruiz Díaz, el cap Francisco Funes Colmenero i l'inspector de policia Luís Ortega Peñamaría. Tots tres van ingressar a la cel·la de Lluís Benito per interrogar-lo, però prèviament van fer desallotjar els altres detinguts que hi havia a la cel·la. Poc després d'aquest suposat interrogatori, el cap Francisco Funes va comunicar que el detingut havia perdut el sentit i que era necessari traslladar-lo a un centre mèdic. Sobre les quatre de la matinada, Lluís Benito va ser ingressat en coma a l'Institut Psiquiàtric, on li va ser diagnosticada una hemorràgia meníngia per traumatisme, suposadament causada durant la baralla al carrer. Va ser des d'aquest centre que la família va ser informada de l'estat en què es trobava Benito. La policia havia afirmat que en el moment de la detenció el masnoví presentava un greu estat d'embriaguesa i que, fins i tot, havia estat portat al

3. «Así actúa la Policía de Franco» *Le Socialiste*. 3/12/1964. p. 3.

4. DE MORA, J. M. *Los muertos estaban quietos*. p. 151.

Dispensari del Districte de la Universitat i s'havia certificat que el detingut mostrava símptomes de col·lapse per refredament i etilisme agut. Tot i així, s'informava que ja no hi havia rastre d'alcohol al cos en haver-li estat practicat un rentat d'estómac. La família, sorpresa davant els fets i l'ingrés de Benito en un centre de salut mental, va sol·licitar-ne el trasllat a l'Institut Neurològic, on va morir cinc dies després. Segons l'informe de l'autòpsia, realitzada pels metges Domingo Saumench Gimeno i José Rodríguez Ferran, van considerar que la causa de la mort va ser provocada per una hemorràgia cerebral que s'havia originat per un traumatisme produït per una «caída violenta sobre una superficie llana, o bien por contusión directa con un objeto duro y flexible». ⁵ Tal com apunta el butlletí *Ara*, sembla que els metges van ser pressionats per la policia perquè certifiquessin una mort natural i, per tant, van decidir deixar sense especificar la causa de la mort. La mateixa publicació també explica que el cadàver de Benito va ser traslladat a l'Hospital Clínic, on el doctor Ramon Sales Vázquez, catedràtic de Medicina Legal, li va practicar una autòpsia i va dictaminar el següent: «Se observan hematomas en distintas partes del cuerpo. La muerte fue producida por hemorragia subdural (meníngea) a consecuencia de golpes en la región parietal con un objeto duro y flexible, sin descartar la posibilidad de una caída contra una superficie plana.» Finalment, el cos de Lluís Benito va ser traslladat fins al Masnou, on va rebre sepultura al cementiri municipal.

El 5 de novembre, l'informe emès per l'Institut Neurològic va ser presentat davant el Jutjat de Guàrdia número 2, i des d'allà traspassat al Jutjat número 15 per procedir a l'obertura del sumari. Tot i així, posteriorment va ser reenviat al número 14, on el 31 d'octubre ja havien estat portats detinguts, per «atentado a agente de la autoridad», Faustino Maestre i Romà Gispert. En el moment que l'informe arribà en aquest darrer jutjat ja constava el dictamen elaborat pel Dr. Sales i, per tant, s'havia instruït el sumari del cas. ⁶

5. Informe realitzat pels metges Saumench i Rodríguez amb data de 7 de novembre de 1964.

6. Butlletí d'informació *Ara. Per Catalunya Lliure i Socialista*. Núm. 6. Gener 1965. p. 5.

3. El procés judicial del cas de Lluís Benito Embid

Davant les nombroses incògnites creades al voltant de la mort de Lluís Benito i en cerca de justícia, el novembre del mateix 1964 la seva vídua, Francesca Piedrafita, es va posar en contacte amb l'advocat laboralista Albert Fina i Sanglas⁷ perquè portés el cas de la mort del seu marit als tribunals. Després de moltes gestions, aquest va aconseguir accedir al llibre de detinguts del Jutjat de Guàrdia i va poder conèixer els noms i cognoms d'aquells que durant la nit del 29 d'octubre van estar amb Lluís Benito. Un dels testimonis que constava al registre era Rafael Hernández Mazo, un home detingut que havia compartit calabós amb l'oficinista. En un primer moment, aquest testimoni va declarar que a la cel·la on es trobaven tots dos hi va entrar un sergent acompanyat d'un policia i un home vestit de paisà: el sergent de la policia armada Máximo Ruiz Díaz, el caporal Francisco Funes Colmenero i l'inspector Luis Ortega Peñamaría. Segons consta en el sumari, Hernández va testificar que a l'arribada dels policies el van fer sortir de la cel·la i els tres individus

7. Albert Fina i Sanglas (la Bisbal d'Empordà, 1933 – Barcelona, 1997) va estudiar per lliure la carrera de dret a la Universitat de Barcelona, on la va finalitzar el 1957. Va començar a treballar al despatx d'Antoni Cuenca i Puigdemívol, un dels tres gabinets que es dedicava a la defensa de la classe obrera amb independència del Sindicat Vertical, que era l'únic sindicat permès i de caràcter feixista. Poc després, Albert Fina va conèixer Montserrat Avilés i Vila, amb qui va iniciar una relació íntima i intel·lectual que els va portar a contraure matrimoni el 1960. La parella va obrir un despatx conjunt amb seus a Barcelona i Mataró i van afiliar-se al FLP, el precedent del Front Obrer de Catalunya, on van participar en diverses activitats, com per exemple en la campanya de boicot a *La Vanguardia* per l'afer Galinsoga i en les protestes contra la tortura i maltractaments de la policia. Albert Fina i Montserrat Avilés van implicar-se activament en la democratització del Col·legi d'Advocats de Barcelona i el 1968 van ingressar al Partit Socialista Unificat de Catalunya (PSUC). La seva militància política es va centrar en el dret laboral i la defensa de la classe obrera. El 1964, amb l'aparició de Comissions Obreres (CCOO), van decidir treballar per reivindicar temes com l'increment dels salaris, la manca de mesures de seguretat, la regulació de les hores extres, la durada de les jornades o el dret de vaga, d'associació i de reunió. El seu despatx va portar els assumptes més importants de les grans empreses en què intervenia Comissions Obreres. La trajectòria de Fina i Avilés va culminar entre els anys 1965 i 1975 amb la seva participació com a advocats en els conflictes col·lectius de grans empreses com La Maquinista Terrestre y Marítima, Harry Walker o SEAT. La vaga de SEAT del 1971 va consagrar el matrimoni com a mediadors laborals del sindicat Comissions Obreres. Aquestes actuacions van convertir el seu gabinet en objectiu de la policia: el 15 de febrer de 1971 el despatx va ser assaltat per la Brigada Político-Social, que va destruir i cremar molts documents.

van romandre a l'interior prop de quinze minuts a soles amb Benito. A banda d'això, va afirmar que moments abans de la seva sortida havia estat dialogant i fumant amb Lluís Benito i no presentava cap símptoma que fes pensar en un estat físic preocupant. En acabar l'interrogatori, Hernández va tornar a ser ingressat a la cel·la i es va trobar amb l'oficinista inconscient i sense sentit al terra. Més endavant, el testimoni va desmentir el seu relat, probablement per la por causada pel seu empresonament a la presó Model i les conseqüències que pogués rebre durant la seva reclusió. Tot i així, Romà Gispert va afirmar que Hernández li havia explicat els fets que amb anterioritat havia narrat.

En una altra cel·la propera a la de Lluís Benito hi havia, detinguda, Fidel Ruiz Martínez, que va confirmar les declaracions d'Hernández i, a més, va afegir que havia sentit els crits angoixants del masnoví suplicant perdó i demanant que el deixessin marxar perquè els fets no es tornarien a repetir.

El titular del Jutjat número 14, instructor del cas, va conèixer els fets de mans de l'advocat Albert Fina. Literalment, la resposta del jutge va ser que *«això passa a tots els països del món»*⁸ de manera que abans que Francesca Piedrafita pogués comparèixer, el titular es va declarar incompetent atès que es va trobar entre els implicats un policia secret i es va traspasar el sumari a l'autoritat militar, la Capitania de la IV Regió. Aquesta era una maniobra que deixava *«els familiars completament indefensos perquè els particulars no són admesos com a parts de la jurisdicció militar»*.⁹ Traslladat el cas al Jutjat Militar Permanent número 1, van ser exposades totes les declaracions de la policia, testimonis i metges. Cal tenir present que, durant el transcurs del procés, sembla que la directiva del Banco Vizcaya, en conxorxa amb la policia, va fer córrer el rumor que *«Lluís Benito era de temperament agressiu i alcohòlic, i que patia cirrosi, i que la mort es produí a conseqüència d'una baralla amb un taxista»*. Aquesta opinió, contrària a la d'alguns treballadors, que opinaven *«que era una persona pacífica i simpàtica, ben vista per tots»*, podria estar fonamentada en un intent de l'entitat bancària per evitar pagar les despeses de l'hospital i les posteriors indemnitzacions a la vídua. Aquesta versió quedaria reforçada amb el gest d'alguns companys, que van organitzar una col·lecta per ajudar la vídua.¹⁰ A banda d'això, a sol·licitud de Francesca Piedrafita, el 30 de setem-

8. FINA, A. *Des del nostre despatx*. p. 58.

9. Butlletí d'informació *Ara. Per Catalunya Lliure i Socialista*. Núm. 6. Gener 1965. p. 5.

10. Butlletí d'informació *Ara. Per Catalunya Lliure i Socialista*. Núm. 6. Gener 1965. p. 5.

bre de 1965 des de l'Ajuntament del Masnou s'expedia un document de bona conducta signat per l'alcalde Francisco de P. Salazar on es deia «*que de los informes adquiridos por la fuerza de este Puesto y los obrantes en el mismo, dicho individuo observó buena conducta en todos los órdenes, en lo político-social "NO CLASIFICADO"*».

Malgrat tots els intents de la vídua per aclarir els fets, passaven els mesos i la resolució de la investigació no arribava. Per aquest motiu, Francesca Piedrafitia dirigí diverses cartes a José Luis Montesino-Espartero y Averly, duc de la Victòria i capità general de la IV Regió de Catalunya, per intentar que accelerés la publicació d'un informe favorable al més aviat possible i tanmateix poder solucionar la situació econòmica en la qual havia quedat. Tot i que el procés encara s'allargà mesos, durant aquest període la vídua va començar a rebre la pensió de la Mutualidad Laboral de Banca gràcies a la recomanació del capità, que també es va comprometre a traslladar la petició al Govern Civil. Davant les respostes no satisfactòries per part de l'auditoria militar, Francesca Piedrafitia, l'agost de 1966, s'adreçà al mateix Francisco Franco per exposar els fets i la situació en què es trobava amb les dues filles. Segons la resposta que va rebre del secretari de Franco, la demanda va ser traslladada a la Presidència del Govern perquè es tramités des de l'Oficina de Gestión del Derecho de Petición.

Finalment, passats dos anys de la mort de Lluís Benito, Capitanía General emetia una resolució el 9 de novembre de 1966. En el dictamen es feia una narració dels fets, que s'iniciaven amb la increpació d'un taxista cap a tres individus per haver escopit a l'interior del seu vehicle després d'haver-los portat. A continuació, es relatava l'arribada d'un policia vestit de paisà, que malgrat identificar-se, va ser agredit amb violència per Lluís Benito, fins al punt de caure tots dos a terra, fet pel qual va ser detingut immediatament i traslladat a la comissaria més propera. També s'afirmava que el detingut es trobava en estat ebrí i va ser portat al dispensari del districte de la Universitat, i es feia esment de l'interrogatori posterior al qual va ser sotmès a la seva tornada a la comissaria, al final del qual un cap de la policia va avisar del seu estat aparentment sense sentit. A banda d'això, es feien constar els trasllats a l'Institut Psiquiàtric i l'Institut Neurològic, i es parlava de diferents dictàmens facultatius aportats i, per tant, cal pensar que disposaven dels realitzats pels metges Domingo Saumench Gimeno i José Rodríguez Ferran i també del de Ramon Sales Vázquez. Davant l'ambigüitat dels resultats de les autòpsies, en les quals no es confirmava que el traumatisme s'originés ni en la caiguda

produïda durant la baralla ni com a conseqüència d'una possible agressió dins el calabós, el jutge va decretar el sobreseïment provisional del cas.

Amb data de 23 de novembre de 1966, el secretari de Justícia de la Capitania General, Juan Zuazu, s'adreçava a la vídua en nom del capità per informar-la de la resolució. En aquest escrit es justifica el sobreseïment *«por no aparecer acreditada la existencia de delito ni la posible atribución de los hechos a persona determinada»*. En la mateixa carta també se li comunicava que *«en cuanto al logro de una posible indemnización, tendría que solicitarla en vía graciable, del Ministerio de la Gobernación a través del Gobierno Civil de Barcelona, acompañando testimonio de la resolución recaída»*. Davant la recomanació feta des de Capitania, el 3 de gener de 1967 Francesca Piedrafita sol·licitava al Ministeri de la Governació la indemnització corresponent. Tot i així, els seus esforços d'anys mai no van tenir el resultat esperat, ja que li va ser denegada.

A partir de la publicació de la resolució, l'acusació particular es va veure impossibilitada per poder actuar i recórrer el dictamen. La policia sempre va negar haver colpejat Lluís Benito, tot i que sí que van reconèixer que l'havien visitat per a *«afearle la conducta»* precisant que qui feia aquesta feina era el sergent de la Policia Armada Máximo Ruiz Díaz.¹¹ Amb aquesta resolució s'asseguraven que, malgrat l'evidència que els policies van entrar a la cel·la on estava reclòs Benito, no es podia demostrar que haguessin estat els únics que ho van fer aquella nit i molt menys quin de tots ells havia estat l'agressor, ja que cap d'ells no en reconeixia l'autoria. A causa de l'absència de testimonis presencials i les imprecises declaracions de Rafael Hernández i Fidela Ruiz, úniques persones properes als fets, no van poder formar-se un criteri definitiu sobre el cas, i va quedar enterrat als arxius.

En el moment en què van tenir lloc els fets, la família estava a punt de traslladar-se a Barcelona, ja que el banc on treballava Benito estava construint uns pisos per als seus treballadors. La seva dona, Francesca Piedrafita, estava a punt de deixar la fàbrica on treballava, ja que amb el sou del seu marit podien viure bé, i després d'aquest episodi va haver de compaginar la seva feina amb la neteja de cases i arreglar peces de roba. Pel que fa als policies implicats, tots tres van continuar exercint els seus càrrecs. El primer, Máximo Ruiz Díaz, segons consta en una nota publicada al BOE de 1967, es va retirar de manera voluntària amb un expedient tacat per múltiples detencions per

11. FINA, A. *Des del nostre despatx*. p. 58.

embriaguesa i baralles amb civils; Francisco Funes Comenero va ser ascendit a tinent de policia el 1983 i Luis Ortega Peñamaría va ser nomenat cap superior de la policia de Saragossa el 1980. A més, Ortega va ser qui va coordinar l'operació per alliberar el jugador del FC Barcelona Enrique Castro, *Quini*, amb la qual cosa es va convertir en un heroi per a l'opinió pública.

4. Adhesió del cas de Lluís Benito Embid a la querella argentina contra els crims del franquisme

Des de ben petites i amb la intenció de ser protegides, Montserrat i Pilar Benito i Piedrafita havien estat apartades del coneixement de tots els fets posteriors a la mort del seu pare i, per tant, mai no van tenir un coneixement complet del que havia succeït. Al 2009, amb la publicació de *Lo que la memoria olvida*, de Javier Tébar, les dues filles van poder conèixer més detalls sobre la mort de Benito, el procés judicial i els advocats que havien portat el cas, i s'hi van interessar. Tot i així, amb la vigència de les lleis d'amnistia i memòria històrica de l'Estat espanyol, que garanteixen la impunitat dels responsables de crims com el de Benito i afecten tant persones físiques com organitzacions polítiques, era un esforç important i es va plantejar reprendre el cas i reclamar justícia.

L'any 2010, el Juzgado Nacional en lo Criminal y Correccional Federal número 1 de Buenos Aires (Argentina) tramitava una querella a petició d'alguns ciutadans argentins i els seus familiars espanyols que demanaven l'aclariment de molts dels fets que succeïren durant la dictadura franquista. La jutgessa encarregada, María Romilda Servini de Cubría¹², va voler mantenir obert aquest procés perquè s'hi poguessin sumar altres persones, partits, clubs, associacions i altres entitats de l'Estat que entre el 17 de juliol de 1936 i el 15 de juny de 1977 van patir les repressions del règim. Segons la jutgessa, aquests crims

12. María Romilda Servini de Cubría (San Nicolás de los Arroyos, Argentina, 1937) va cursar estudis de Dret a la Universitat de Buenos Aires. Després de dos anys a Rio de Janeiro per motius laborals del seu marit, va tornar a l'Argentina, va finalitzar els estudis i va ser nomenada immediatament Defensora Oficial. Entre els seus casos més destacats hi ha la defensa d'Isabel Perón, processada per la Junta Militar argentina. Més endavant, va ser nomenada jutgessa de menors i es va interessar per casos relacionats amb l'apropiació d'infants, sobretot pels desapareguts durant la dictadura. Des del 1990 ocupa el càrrec de jutgessa nacional en criminal i correccional núm. 1. Va fer-se càrrec de la causa Yomagate, en la qual s'acusava la cunyada del president Carlos Menem, Amira Yoma, de blanqueig de diners procedents del narcotràfic, fet pel qual entrà en conflicte amb el jutge Baltasar Garzón. El 2008 va interposar un recurs contra Yahoo i Google per bloquejar informacions que oferien sobre la seva biografia i els seus casos, tot i que es va desestimar. Posteriorment, el 2013 va obrir una causa per investigar la desaparició de nadons durant la dictadura franquista a l'Estat espanyol.

«denominados “de lesa humanidad” son imprescriptibles, cualquiera sea el tiempo que haya pasado, y el lugar en que se hayan cometido» i convidava totes les víctimes a adherir-se a la querella. D'aquesta manera es posava en marxa la causa 4.591/10, més coneguda com *querella argentina contra els crims del franquisme*, basada en l'aplicació de lleis internacionals relatives a la persecució judicial de crims contra la humanitat i la legislació internacional sobre el principi de Justícia Universal. Entre els objectius principals de la causa es pretén acusar i condemnar persones físiques de la dictadura, de les administracions públiques i de les organitzacions polítiques, així com acusar entitats privades i el mateix Estat i els seus responsables polítics, vius o no.

L'octubre del 2013, el Parlament de Catalunya va aprovar una resolució en la qual instava la Generalitat a donar suport a les víctimes del franquisme i a la querella tramitada per la jutgessa Servini, tot i que finalment han estat diferents entitats les encarregades d'assumir la directiva a l'hora de recollir i presentar les demandes de les nombroses víctimes.

Sens dubte, aquestes novetats permetrien a Montserrat i Pilar Benito culminar un procés pel qual lluità, sense fruit des del 1964 i fins a la seva mort, Francesca Piedrafita. Per aquest motiu, les filles es van posar en contacte amb Comissions Obreres i el 17 juny de 2014 van presentar, al Consolat Argentí de Barcelona, una denúncia col·lectiva formada per setze casos. En el seu cas, la denúncia se centrava en l'assassinat de Lluís Benito, la impunitat dels seus autors i la farsa comesa durant els judicis celebrats. Adherint-se a la querella, un mes després l'Ajuntament del Masnou aprovava, per majoria absoluta, una moció dels grups municipals ERC-AM, ICV-EUiA, PSC-PM, CIU i GIM on es condemnava el règim franquista i es donava suport a la demanda realitzada per la família de Lluís Benito Embid, amb el compromís de donar a conèixer el cas a la ciutadania.

A continuació reproduïm íntegrament el text de la moció:

Moció dels grups municipals d'ERC-AM, ICV-EUiA, PSC-PM, CiU i GIM de condemna del règim franquista i de suport a la demanda de la família de Lluís Benito Embid

“El juliol de 1936 la revolta militar encapçalada pel dictador Franco va enderrocar el Govern legítim de la República i va instaurar un règim totalitari basat en la per-

secució i l'aniquilació física dels defensors de la llibertat, de la justícia social i dels drets de les persones.

Aquest règim dictatorial va ser mantingut per l'exèrcit, l'oligarquia i la jerarquia de l'església catòlica durant els següents quaranta anys mitjançant la més feroç repressió de qualsevol oposició a la seva dictadura, utilitzant mitjans qualificables de genocidi contra el seu propi poble. Després de la mort de Franco, davant l'embranchada de la lluita popular i la pressió internacional, es va produir un canvi de règim que va garantir la impunitat del franquisme mitjançant la designació del cap de l'Estat per part del dictador.

Trenta-cinc anys després, una jutgessa argentina porta endavant una causa contra el franquisme i els seus protagonistes vius, per delictes de genocidi i crims de lesa humanitat. Sent tramitada des d'instàncies internacionals i basant-se en la justícia universal, aquesta querella comença a esquerdar el mur d'impunitat del franquisme, contra el qual tantes persones i organitzacions socials estan denunciant. La perseverança de les entitats memorialistes i les de drets humans de la República Argentina, ha estat la força que ha fet possible aquesta querella.

Resulta, per tant, un fet d'importància transcendental en la lluita per la justícia, la veritat i la reparació dels danys causats a centenars de milers de víctimes del franquisme.

El 29 d'octubre de 1964, el veí del Masnou Lluís Benito Embid va ser detingut, després d'un petit incident d'una discussió, a la sortida de la feina a Barcelona. A comissaria va ser brutalment colpejat i va morir al cap de cinc dies. La família ha iniciat tots els tràmits per afegir el cas de Lluís Benito Embid a la causa que instrueix la magistrada María Romilda Servini de Cubría al Jutjat Número 1 de Buenos Aires (República Argentina) contra els crims del franquisme.

Per tot l'exposat, els grups municipals sotasignants presenten per a la seva aprovació la següent proposta de moció.

1. L'Ajuntament del Masnou condemna la revolta militar feixista dirigida pel General Francisco Franco Bahamonde el juliol de 1936 contra el règim republicà legítimament constituït l'any 1931. Igualment, condemnem el règim dictatorial posterior que, durant quaranta anys, va reprimir a sang i foc tot vestigi de dissidència i lluita per la llibertat, la justícia social i els drets de les persones.

2. En aquesta línia de compromís, l'Ajuntament del Masnou manifesta el seu suport a la Querella 4591-10, del Jutjat Número 1 de Buenos Aires, República Argentina, que porta endavant la magistrada María Romilda Servini de Cubría per delictes de genocidi i lesa humanitat contra els responsables de la conculcació dels drets humans durant el franquisme.

3. Donar suport a la família de Lluís Benito Embid per tal d'afegir la causa de la mort d'aquest veí del Masnou a la causa instruïda a l'esmentat jutjat de Buenos Aires contra els crims del franquisme.

4. L'Ajuntament del Masnou organitzarà, conjuntament i d'acord amb la família, un acte públic per tal de donar a conèixer al conjunt dels ciutadans el cas del masnoví Lluís Benito Embid.

5. Fer arribar aquest acord a les entitats vinculades a la reivindicació de la memòria històrica, al Jutjat Número 1 de Buenos Aires (República Argentina), a la família de Lluís Benito Embid i fer-ne difusió als mitjans de comunicació locals.”

S'aprova per 18 vots a favor (CiU, ERC-AM, PSC-PM, ICV-EUiA i GIM) i 2 vots d'abstenció (PP). S'aprova per majoria absoluta.

5. Fonts documentals

BIBLIOGRAFIA

DE MORA, J. M. *Los muertos estaban quietos*. Mèxic D. F.: Universidad Autónoma de México, 2001.

FINA, A. *Des del nostre despatx*. Barcelona: Dopesa, 1978.

PAREDES, J. (coord.) *Historia contemporánea de España (siglo XX)*. Barcelona: Ariel Historia, 1998.

TÉBAR, J. *Lo que la memoria olvida. La auto-representación de la militancia obrera a través de sus otros protagonistas*. Madrid: CCOO-Fundación 1º de Mayo, 2009.

TUSELL, J. *Manual Historia de España: Siglo XX*. Madrid: Historia 16, 1990.

VILAR, P. (dir.) *Història de Catalunya. Vol. VII. El franquisme i la transició democràtica. 1939-1988*. Barcelona: Edicions 62, 1989.

HEMEROGRAFIA

La Vanguardia. 30/10/1964. Barcelona.

Le Socialiste. 03/12/1964. París.

Butlletí d'informació *Ara. Per Catalunya Lliure i Socialista*. Núm. 6. Gener 1965. (CEDOC. Fons Albert Viladot)

Retrat de Lluís Benito Embid.

A la pàgina següent, una reproducció del certificat de defunció de Lluís Benito expedit pel Jutjat número 7 de Barcelona amb data de 6 de novembre de 1964.

L 001067 P 070

Número 929

REGISTRO CIVIL DE JUZGADO NUMERO SIETE

DATOS DE IDENTIDAD DEL DIFUNTO:

Nombre LUIS

Primer apellido BENITO Y

Segundo apellido EMBID

hijo de Antonio y de Felipa

Estado casado nacionalidad española

Nacido el día de Puerto Rico de edad

en Maricao (Barcelona)

en

Inscrito al tomo

Domicilio último en Bengatín, Sanpedro n.º 14, 2.º 2.º

Maricao

DEFUNCION: Hora día veinte

de Maricao de mil novecientos veintidós y medio

Lugar Instituto Municipal

Causa Hemorragia meningea

El enterramiento será en cementerio de Maricao

DECLARACION DE D. Rafael Busquets

En su calidad de mandante

Domicilio Campo Sagrado n.º 24

Comprobación: Médico D.

Colegiado núm. número del parte

OTROS TITULOS O DATOS Carta-Orden del Jefe de

de Inspección n.º 15 de Barcelona

ENCARGADO D. Juan Bautista Valencia, asistente

SECRETARIO D. Jose María López

A las once y media horas del día de Maricao

de mil novecientos veintidós y medio

de mil novecientos veintidós y medio

de mil novecientos veintidós y medio

de mil novecientos veintidós y medio

de mil novecientos veintidós y medio

de mil novecientos veintidós y medio

de mil novecientos veintidós y medio

de mil novecientos veintidós y medio

de mil novecientos veintidós y medio

de mil novecientos veintidós y medio

de mil novecientos veintidós y medio

Recuerdo de mi Colegio

Masnou Ocatà

L. Benito

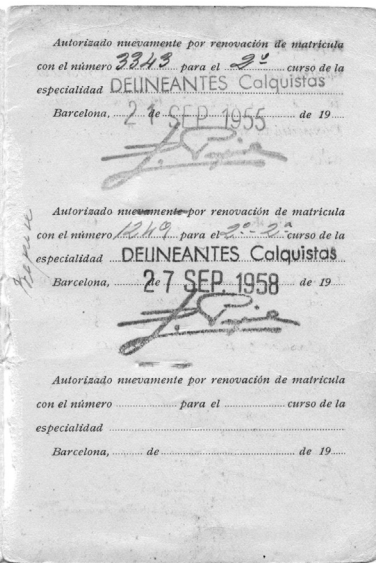
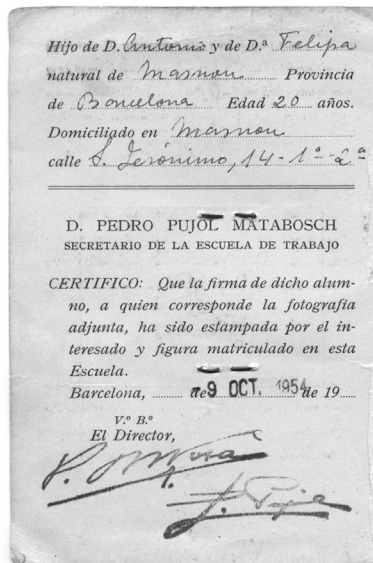
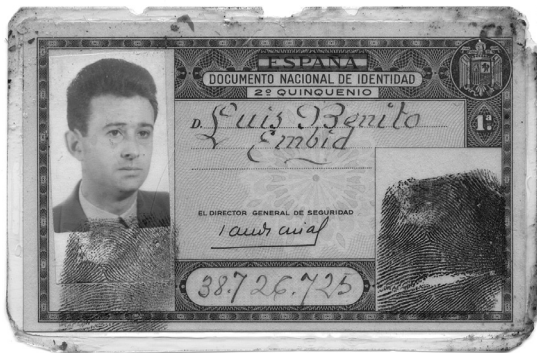
Fotografia de principis de la dècada de 1940 d'una excursió dels alumnes de l'Acadèmia Balmes, on va estudiar Lluís Benito.

Lluís Benito l'any 1935.

A la fi dels anys 60, retrat de la vídua, Francesca Piedrafit, amb les seves filles, Montserrat i Pilar.

Diversos documents personals de Lluís Benito. A dalt, reproducció del DNI i del carnet d'afiliat a l'Economat Laboral de Banca de Barcelona; a sota, el carnet d'estudiant de l'Escola del Treball, on cursà estudis de delineant calquista.

Retrat del 4 de juny de 1960, quan Lluís Benito i Francesca Piedrafita van contraure matrimoni a l'església de Sant Pere del Masnou.

Lluís Benito acompanyat de la seva dona i alguns familiars al setembre de l'any 1964.

Lluís Benito amb un grup d'amics a l'actual passeig de Prat de la Ribera del Masnou (aleshores avinguda del Generalíssim) al mes d'abril de 1950.

Ajuntament del Masnou

Diputació
Barcelona